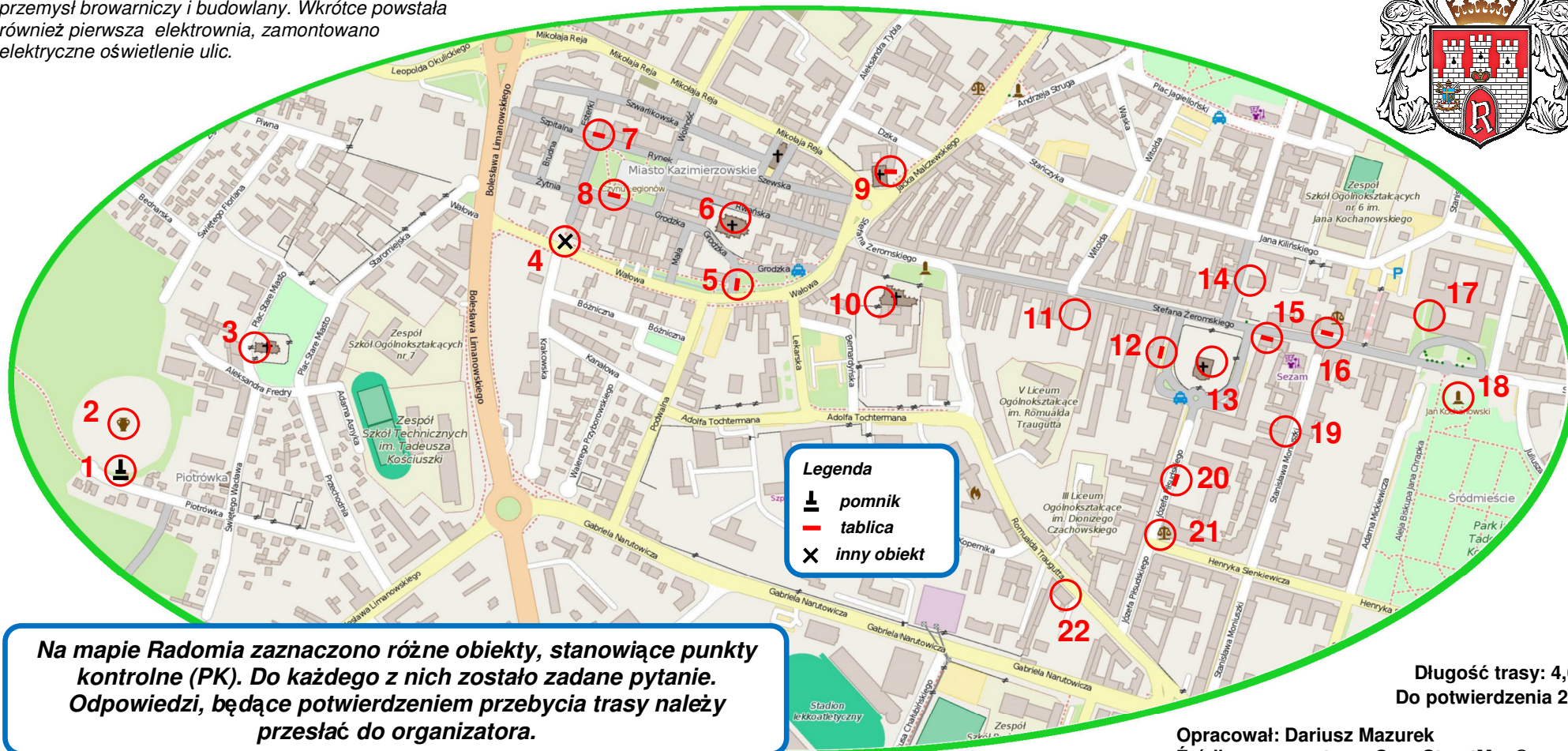
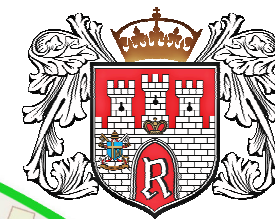

RADOM – miasto z historią

2/M/15

Pierwsi osadnicy pojawili się na terenach dzisiejszego Radomia najprawdopodobniej w VIII wieku. Ich głównym zajęciem była hodowla bydła i trzody oraz uprawa prosa i pszenicy. Wzrost poziomu rzeki doprowadził do przeniesienia osady na okoliczne wzgórze. W kolejnych stuleciach wybudowano gród obronny, a dobra lokalizacja przyczyniła się do szybkiego rozwoju osady. Pierwsze pisane informacje o Radomiu pochodzą z roku 1155. O mieście wspomniano wówczas w bulli wrocławskiej. Prawa miejskie Radom uzyskał około roku 1300. W II połowie XIII wieku, za panowania Kazimierza III Wielkiego miasto silnie się rozwinęło. Powstało wiele nowych budowli, a wymianie handlowej sprzyjały nadane przez Władysława Jagiełłę przywileje. Ważnym wydarzeniem w dziejach Radomia był hold lenny, jaki złożyły tutaj 18 listopada 1489 roku wielki mistrz zakonu krzyżackiego Jan von Tieffen, Kazimierzowi Jagiellończykowi. Innym niezwykle istotnym wydarzeniem w historii miasta było uchwalenie tutaj w 1505 roku konstytucji Nihil Novi. Dokument ten był wówczas najważniejszym aktem państwowym. Natomiast wiek XVII to okres licznych klęsk i niepowodzeń. Miasto nawiedziła epidemia, a dzieła zniszczenia dopełnił rozległy pożar. Najwięcej spustoszeń przyniósł jednak potop szwedzki, po którym w mieście pozostało tylko 37 domów i 395 mieszkańców. Na mocy pierwszego i drugiego rozbioru Radom pozostał w granicach Polski, by po III rozbiorze znaleźć się pod panowaniem zaboru austriackiego. Od 1815 roku został on stolicą województwa sandomierskiego. Miasto powoli odbudowywano, co pozwoliło stopniowo na odzyskanie status ważnego ośrodka. Pod koniec XIX w. w Radomiu działała kanalizacja, zaczęły wychodzić pierwsze gazety, uruchamiano połączenie kolejowe z Dąbrową Górniczą. Dużo rolę zaczął odgrywać przemysł browarniczy i budowlany. Wkrótce powstała również pierwsza elektrownia, zamontowano elektryczne oświetlenie ulic.

Na mapie Radomia zaznaczono różne obiekty, stanowiące punkty kontrolne (PK). Do każdego z nich zostało zadane pytanie. Odpowiedzi, będące potwierdzeniem przebycia trasy należy przesłać do organizatora.

Długość trasy: 4,6 km
Do potwierdzenia 22 PK

Opracował: Dariusz Mazurek
Źródło mapy: autorzy OpenStreetMap©

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/M/15)

PK 1	Grodzisko Piotrówka. Jego początki sięgają końca X wieku. Wówczas to, na sztucznie usypanym wzgórzu, na prawym brzegu bagnistej doliny rzeki Mlecznej, wzniesiono niewielki, kolisty gród. W XI w. został on rozbudowany, stając się siedzibą kasztelana. Wówczas to powiększono go i otoczono potężnym wałem drewniano-ziemnym oraz dwiema fosami. Grodzisko, nazywane także Górą Zamkową, ostatecznie opuszczono w XVI w.
	Dokąd „od kwiatu”?
PK 2	Krzyż. W grodzie znajdował się drewniany kościół św. Piotra. Wzniesiono go pod koniec XI lub na początku XII w. Remontowana i przebudowywana świątynia przetrwała do końca XVIII w. Po kościele pozostała legenda mówiąca o dzwonach, których głos dochodzi z głębin pobliskiej sadzawki, a można go usłyszeć w Wielką Sobotę.
	W jakim okresie funkcjonował tutaj cmentarz?
PK 3	Jednonawowy, gotycki kościół św. Wacława wzniesiono ok. 1300 roku z fundacji Leszka Białego. W kolejnych wiekach świątynia była rozbudowywana i przebudowywana. W 1802 r. władze austriackie zamieniły kościół początkowo na magazyn, później na więzienie. Z kolei od 1927 roku mieścił się tutaj szpital, a w latach 1964-1978 muzeum. W 1985 r. obiektowi przywrócono jego pierwotną funkcję.
	Ile serc znajdują się nad wejściem do kościoła?
PK 4	Mury miejskie. Powstały one z fundacji Jana Kazimierza. Wzniesiono je z cegły a za fundament posłużyły polne kamienie. Obwód murów miał zarys prostokątny, geometryczny i wynosił ok. 1200 m. Dodatkowo, walory obronne konstrukcji podnosiło ponad 20 baszt i trzy ufortyfikowane bramy. Mury radomskie rozebrano w latach 1807-1821, a fosy zasypano. Od strony ul. Wałowej zachował się fragment muru miejskiego z basztą. Został on odstonięty w latach 60-tych ubiegłego wieku.
	Jaki numer ma stojąca tutaj latarnia?
PK 5	Zamek kazimierzowski. Od strony południowej w linii murów usytuowany był zamek, który stanowił ważny element panoramy miasta, podkreślając jego prestiż i dodatkowo pełniąc funkcję obronną. Jego budowa trwała od 10 do 15 lat i kosztowała 100 tys. grzywien srebra (ok. 2 tony kruszcu). Zniszczony w czasie Potopu Szwedzkiego, zamek nie odzyskał już nigdy dawnej świetności. Obecnie, z dawnego zamku pozostał tylko tzw. dom wielki, pełniący funkcje plebanii fary św. Jana Chrzciciela.
	„Nic nowego” - w którą rocznicę ufundowano tablicę?
PK 6	Kościół św. Jana Chrzciciela. Gotycka budowla została wzniesiona w latach 1360-1370 z fundacji Kazimierza Wielkiego. Dzisiejszy swój wygląd świątynia zawdzięcza przebudowie, jaką przeprowadzono na początku XX wieku wg projektu Józefa Piusa Dziekońskiego. W tutejszym kościele ochrzczeni zostali m.in. Tytus Chałubiński, Sługa Boża Wanda Malczewska oraz malarz Jacek Malczewski.
	Jak na imię miała grzesznica?
PK 7	Kamienice Gąski i Esterki. Pierwsza z nich należała do piekarza i rajcy miejskiego Adama Gąski, który mieszkał tutaj w XVII wieku. W kamienicy tej w roku 1656 kwaterował nie byle kto, bo sam król szwedzki Karol Gustaw. Z kolei ta zwana Domem Esterki, powstała w XVII wieku i niewiele ma wspólnego z ukochaną Kazimierza Wielkiego. Być może wcześniej stojący tutaj dom służył za miejsce potajemnych spotkań kochanków. Wszak król z pewnością często bywał w Radomiu.
	Na czyj koszt odbudowano kamienice?
PK 8	Zespół budynków Kolegium Pijarów, które w Radomiu funkcjonowało już w XVII w., został wzniesiony etapami w latach 1735-1825 częściowo wg projektu Antonio Solariego. W ramach represji po powstaniu listopadowym rząd carski przejął szkołę, z czasem przekształcając ją w Gimnazjum Gubernialne Radomskie, które ukończyło wielu wybitnych Polaków, w tym Mieczysław Ledóchowski, Tytus Chałubiński i Jacek Malczewski. Zespół popijarski mieści obecnie Muzeum Okręgowe im. Jacka Malczewskiego.
	Radom - jaka to ojczyzna?
PK 9	Murowany kościół św. Trójcy został wzniesiony dla sióstr Benedyktynek w roku 1691 wg projektu Tylmana z Gameren. Jego fundatorem była rodzina Lubomirskich. W latach 1696-1733 przy kościele powstały zabudowania klasztorne. Siostry pozostawały tutaj do roku 1809, kiedy to klasztor uległ kasacji. Kościół zamieniono na cerkiew a w opuszczonych pomieszczeniach urządzono, funkcjonujące do 1997 r. więzienie. Obecnie kościołem opiekują się ojcowie Jezuitów, a dawny klasztor stał się siedzibą kurii diecezjalnej.
	Co zrobili „Harnaś” z „Kmicem”?
PK 10	Kościół i klasztor oo. Bernardynów ufundowany został przez króla Kazimierza Jagiellończyka. Zespół tworzą gotycki, jednonawowy kościół św. Katarzyny oraz przylegający do niego klasztor o trzech skrzydłach otaczających wirydarz z krużgankami i dostawiony budynek gospodarczy, tzw. piekarnik. Kompleks wybudowano w latach 1468-1516, a na początku XVI w. otoczono murem obronnym, wałami i fosą. Za patriotyczną postawę podczas powstania styczniowego radomskie zgromadzenie bernardyńskie uległo kasacji. Bernardyni wrócili tu dopiero w 1936 r. i pozostają do dziś.
	Ile okien ma baszta?

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/M/15)

PK 11	Drukarnia Trzebińskich mieści się na podwórku kamienicy pod numerem 28. Znajduje się tu niewielki, parterowy budynek wzniesiony według projektu Adolfa Szyszko-Bohusza w 1918 roku, w setną rocznicę powstania drukarni. Drukowano tutaj książki, pisma urzędowe, czasopisma, afisze. Portal obiektu ozdabiają kamienne medaliony dwóch słynnych drukarzy.
	Kto z brodą?
PK 12	Pałac Karschów i Wickenhagenów został wzniesiony w latach 1881-82 w stylu nawiązującym do renesansu i baroku francuskiego. Należał on do najbogatszych przemysłowców radomskich pochodzących z Nadrenii. Pod koniec XIX wieku powstała tu działająca do dziś apteka, której właścicielem był Franciszek Łagodziński. Aptekarz założył w 1900 r. pierwszą w Królestwie Polskim Fabrykę Preparatów Farmaceutycznych i Galenowych z urządzeniami parowymi.
	Co zrobią na koszt właściciela?
PK 13	Kościół Garnizonowy św. Stanisława wzniesiony został na przełomie XIX i XX w. jako cerkiew św. Mikołaja. Wojsko Polskie przejęło świątynię w 1918 r., a jej przebudowę w latach dwudziestych zajął się miejscowy architekt Kazimierz Prokulski. Przed wejściem do kościoła garnizonowego znajduje się Grób Nieznanego Żołnierza
	Kto ofiarował rzeźbę św. Stanisława?
PK 14	Budynek Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Oddział organizacji udzielał kredytów ziemianom Regionu Radomskiego. Obiekt został wzniesiony w połowie XIX stulecia. Architekturą przypomina budynki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w innych miastach Królestwa Polskiego. Funkcje sekretarza generalnego pełnił tutaj przez pewien czas Julian Malczewski, ojciec malarza Jacka Malczewskiego.
	Ile okien znajduje się od strony kapryśnej ulicy?
PK 15	Kamienica przy ul. Żeromskiego 38 wzniesiona została w drugiej połowie XIX wieku. Zwano ją powszechnie „Narodówką” a to z powodu działalności patriotycznej Teofila Podworskiego, właściciela apteki „Pod Białym Orłem”. Elewację kamienicy od strony placu Konstytucji zdobią wysokie wnęki oraz popiersia starożytnych mędrców.
	Jak nazywał się chorąży?
PK 16	Gmach Narodowego Banku Polskiego ukończono w roku 1919. Budynek przykuwa wzrok neoklasycystyczną fasadą oraz dachem z kopułą. Obiekt zagrał w filmie Jana Łomnickiego „Kontrybucja” (1967). Po ostatniej reformie administracyjnej, od 1999 roku mieści się tutaj Sąd Rejonowy.
	Jak przekazano obiekt?
PK 17	Monumentalny, klasycystyczny gmach Komisji Województwa Sandomierskiego wzniesiono w latach 1825-27 według projektu wybitnego architekta Antonio Corazziego. Oprócz funkcji urzędowych jego sale były wykorzystywane do prezentacji zbiorów muzealnych. Pierwsze, romantyczne muzeum urządził tutaj gubernator Radomia, Edward Białoskórski. W czasie wojny częstym jego gościem był Hans Frank. Po wojnie, w 1965 roku, na dziedzińcu, dobudowano salę koncertową. Obecnie w budynku swoje siedziby mają delegatury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Urząd Miejski.
	Ile piorunochronów biegnie po zachodniej stronie budynku?
PK 18	Pomnik Jana Kochanowskiego. 11 lipca 1559 roku w Radomiu wraz z pięcioma braćmi uczestniczył poeta w podziale majątku po zmarłych rodzicach. Janowi przypadł Czarnolas, kuźnica, młyn oraz stawy rybne na strudze zwanej Grodzką Rzeką. Z ojcowizny miał zapłacić pozostałym braciom 400 złotych polskich tytułem wyrównania majątkowego dóbr Sycyny. Według najnowszych badań otrzymał również w spadku karcznię.
	Na ilu palcach lewej reki wspiera się księga?
PK 19	Kamienica przy ul. Moniuszki 19. Wzniesiono ją w 1890 roku w stylu eklektycznym, z przeznaczeniem na wynajem. Od 1991 roku obiekt został wpisany do rejestru zabytków.
	Czyja głowa strzeże wejścia?
PK 20	Pałac rejenta Władysława Kulczyckiego wzniesiono w roku 1892. Pierwotnie wybudowano tylko część niższą. W 1896 r. obiekt został odsprzedany dla Handlowego Towarzystwa Akcyjnego, wówczas dobudowano drugi, piętrowy budynek. Po I wojnie światowej miała tu swoją siedzibę Macierz Szkolna. Podczas wojny Niemcy zaadoptowali willę na potrzeby telekomunikacji. W 1945 r. umieszczono tutaj Muzeum Regionalne i Okręgowe, a w 1992 r. obiekt przekazano dla celów Biblioteki Publicznej.
	Na czym wzorował się właściciel?
PK 21	Okazały, neorenesansowy gmach wybudowany został w 1894 roku jako budynek Sądu Okręgowego Guberni Radomskiej. Następnie, w latach 1919-1939 mieściła się w nim Okręgowa Dyrekcja Kolei Państwowych, Sąd Wojewódzki, a obecnie ponownie Sąd Okręgowy. We wnętrzu zachował się piękny plafon przedstawiający siedzącą postać Temidy, bogini sprawiedliwości, praw, porządku i obyczajów.
	Po co tutaj przewodnik?
PK 22	Kamienica przy ul. Traugutta 51 to ciekawy architektonicznie, zabytkowy dom z końca XIX wieku.
	W którym roku wzniesiono kamienicę?

Teksty na podstawie oficjalnej strony internetowej miasta Radomia.

Odpowiedzi należy przestać na e-mail: poczta@trino.pttk.pl lub za pomocą formularza.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, tzw. RODO), przesyłający wyraża zgodę na publikację na liście osób, które przebyły trasę TRInO na stronie internetowej <http://trino.pttk.pl/>.